ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЖИРИЈА
ПОВОДОМ ДОДЕЛЕ НАГРАДЕ СРЕБРНО ГАШИНО ПЕРО
ВЕСНИ АЛЕКСИЋ ЗА КЊИГУ *ЛУДВИГ ВАН МОЦАРТ*

Поштоване даме и господо,
Поштовани домаћини, организатори и учесници Фестивала,
Писци, гости и децо, због којих све ово и јесте и срећан вам још један
Празник смеха, деце, њиховог стваралаштва и стваралаштва за њих!
Дозволите ми да кажем неколико речи о овогодишњем раду жирија и књизи која је ове године понела награду ***Сребрно Гашино перо***!

У конкуренцији педесетак књига које су се 2017. године такмичиле за награду ***Сребрно Гашино*** перо, жири у саставу Остоја Продановић, књижевни критичар и виши библиотекар Матичне библиотеке „Љубомир Ненадовић“ из Ваљева (председник), Марија Стиковић, библиотекарка Библиотеке „Вук Караџић“ из Пријепоља и Анђелија Пругинић, библиотекарка библиотеке „Карло Бјелицки“ из Сомбора, **једногласно** су ову награду доделили књизи ***Лудвиг ван Моцарт*** **Весне Алексић из Обреновца**.

Ипак, није све било тако једноставно и жири је претходно морао решити читав низ проблема пред којима се нашао, а то је, пре свега, питање обухвата целокупне продукције остварења намењених деци између два фестивала, што није било нимало једноставно. Сисак књига са четрдесетак наслова, који смо добили од организатора, није обухватао целокупну продукцију, и ми смо га, додатним увидом, значајно проширили. Број књига који је жири добио од организатора, због слабог одзива издавача, био је више него незнатан, па смо се морали сналазити, највише у својим библиотекама, али у великој мери и путем међубиблиотечке позајмице, па и путем непосредног обраћања ауторима и издавачима. Све то резултирало је, уверени смо, максималним обухватом продукције у датим условима, као основним условом објективног жирирања и вредновања, у шта је сваки члан жирија понаособ, уложио огроман напор и труд.

Временска оскудица био је други велики проблем жирија, као и начин међусобне комуникације, крајње неповољан за ову врсту посла - путем мејла и телефона. Требало је у веома кратком временском периоду доћи до педесетак књига, прочитати их и извредновати, усагласити критеријуме и донети одлуку и то још у условима када је, због сезоне годишњих одмора, неко сваки час био одсутан. Обимна мејл комуникација сведочи о томе да је у разматрању био приличан број књига, да је у ходу постигнута сагласност да се не награђују „по сваку цену“ вишеструки добитници награда на овом фестивалу, да се критеријум хумора може схватити флексибилније, итд. На крају је, лакше него што је у први мах изгледало, књига ***Лудвиг ван Моцарт*** Весне Алексић испливала као једини апсолутни заједнички именитељ свих чланова жирија и тиме је одлука била донета и вишеструком мејл потврдом, запечаћена, па се жири определио да не наводи посебно остале књиге које су имале један или два гласа у коначном опредељивању.

Књига ***Лудвиг ван Моцарт*** је, дакле остварење које се, једногласном одлуком жирија, у овој сезони овенчава ***Сребрним Гашиним*** пером, као и његова ауторка, изванредна списатељица књижевности намењене деци, ***Весна Алексић***. Честитамо јој!

На самом почетку, важно је напоменути, да је жири је констатовао да поменута књига поседује читав низ ретких и драгоцених квалитета који је препоручују како младом, тако и одраслом читалаштву. И управо први њен квалитет односи се на широк старосни и

професионални дијапазон њеног читалаштва који се креће у распону од деце предшколског узраста до најстаријег животног доба. *Њена тематика*, а то су лепота уметности и музике и чудни, понекад и контроверзни и дијаболични животи двојице музичких генија чија су детињства, будући „вундеркинди“, то јест „чуда од детета“ обележена изузетним и посебним даровима и конвулзијама и као таква на посебан начин преломили њихове животе и каснију судбину. У овако компонованом делу може се пронаћи, заиста сваки читалац: и онај најмањи, који то разуме из позиције онога у коме се детињство још у пуној мери комеша и ври, и не може никако да се слегне, и онај најстарији, који са симпатијама може да разуме и те дечје конвулзије, али и оне касније, из зрелог доба, везане за опседнутост музиком и лепотом, за несналажење у друштву и са женама, бунтовништво, детињарије, презир лицемерја и друге. *Ретке су данас књиге које се са тако великим успехом и интересовањем обраћају свим слојевима и узрастима читалаштва као што је ова и то је један, заиста велики квалитет, који, између осталог, омогућава и посебно креативно прожимање и сарадњу генерација у њеном читању и прихватању.*

Следећи важан квалитет ове књиге тиче се њене *едукативне димензије* у животном и професионалном смислу. У животном смислу прича о младим уметницима, свакако, делује подстицајно и инспириративно. Развијати свој посебан дар, овога пута музички, борити се за њега и успех и друштву, свакако је нешто лепо и узвишено. Али, као читаоци ми стичемо поуку да ће такву судбину неумитно пратити завист, осујећивање и препреке сасвим неочекиване и непредвиђене. Ко би, наиме, очекивао да ће, тајном наредбом, због тога што јој је био антипатичан, лагодно институционално Моцартово намештење, годинама осујећивати лично царица Марија Терезија? Као читаоци, ми ћемо се сваки час дивити Моцартовој безазлености и наивности и на његовом примеру научити да нас друштвена и финансијска неумешност, упркос генијалности у једној области, може одвести у пропаст. Младог, талентованог читаоца ова књига може поучити да није довољно бити само даровит у својој области, већ да се треба оспособити и за сналажење у друштву и свету који није увек добронамеран и гостољубив.

Када је реч о едукативној димензији у професионалном смислу, ова књига, заиста, представља њен врхунац. Она младе људе охрабрује да развијају своје посебне дарове и упркос свему „иду за својом звездом“, како се то уобичајено каже. Она им упућује поруку да се то увек исплати, ако не и финасијски, како се то овде показало, оно свакако у животном и цивилизацијском смислу. Њихова музика постала је највећа и најдрагоценија баштина и тековина човечанства, нешто у чему су се препознали и оплеменили милиони и милиони људи у прошлости и садашњости. Сваки уметник и сваки човек би већ у томе нашао своју потпуну животну и професионалну сатисфакцију, а да не помињемо личну сатисфакцију и уживање у самом стваралаштву која их је уздизала у највише и најлепше зоне и пределе постојања и омогућила да досегну највише границе лепоте и племенитости. Тежити узвишеним циљевима који ће човечанство уздићи и оплеменити, а људима донети радост и потпору у живљењу – то је узвишена порука која се може прочитати и директно и између редова ове књиге и то је, уз одговарајућа упозорења и упутства која се шаљу њеним младим читаоцима њена следећа велика вредност. Шта је друго Бетовенова „Ода радости“ него једна велика, уметнички савршена и генијална порука човечанству да тегобе треба победити, а препреке превазићи, зарад велике и јединствене радости живота и стваралаштва? Остварити се у својој професији и страсти и оставити људима велика и племенита дела, која ће их охрабрити и помоћи да и сами у томе истрају - то су поруке

које до нас допиру док на посебан начин читамо ове понекад веселе, а понекад упозоравајуће приче о судбини двојице музичких великана.

Из ове књиге сазнајемо, такође, да се у животу не дешава све очекивано и логично: Бетовенов отац био је груб, пићу склон и насилан човек, малтретирао је, злостављао и често понижавао и њега, његову мајку и остале чланове породице. Део Бетовеновог успеха и успона био је мотивисан и тежњом да изађе из овог сиромашног и примитивног окружења и уврсти се међу такозвани пристојни свет. И данашњи млади читалалац може имати овакве мотиве, за свој успех, али ће од Бетовена из ове књиге, такође, научити да презре и све мане и лажи које тај и такав свет крије у себи и остане привржен правим племенитим и узвишеним људским вредностима и циљевима. Он је то доказао кад се обичном свету вратио пошто је успео да се извуче из сиромаштва у ком је одрастао.

Ова књига, такође, на један посебан, рекли бисмо много реалнији и интелигентнији начин доноси свет детињства и поуку о њему, него што то чине многе савремене књиге о деци и детињству. Иако споља све то изгледа једноставно и безазлено, она нам сугерише да неки догађаји из детињства имају много сложенију психолошку позадину и веће последице него што то на први поглед изгледа. Она нам сугерише да из Бетовеновог сиромашног и мучног детињства, једног дворишта са моћном липом и љуљашком на њој и прве симпатије према девојчици Ани са којом се ту дружио и на тој љуљашци љуљао, чудном стваралачком прерадом, може произаћи и такво генијално дело каква је чувена Бетовенова *Месечева соната* и да су путеви уметности и стваралаштва, као што је Андрић често сугерисао, још увек велика и непозната мистерија.

Такође, ова књига нас учи да тај пут може бити и сасвим обрнут и може настати на бази једне потпуне безазлености и неодговорности, каква је одликовала Моцарта, на пример. Тако она даје наду даровитој деци сасвим различитих особина, талената, темперамената и друштвеног окружења. Моцарт је дете које одраста у лепом и пријатном амбијенту, у породици музичара, ушушкано родитељском љубављу, бригом и пажњом, склоно размажености и лагодном животу. Одговорност код њега постоји само у погледу музике, која је његова страст, радост и начин живота, али не и у другим областима понашања, и живота, нарочито не у погледу располагања новцем, што ће га касније доводити у велике неприлике па, на посредан начин, и упропастити.

Ова књига је, такође, и својеврстан посредни *уџбеник о одрастању и значају породице и васпитања* у животу детета, адолесцента и младог човека. Услови у којима одрастају Моцарт и Бетовен, утицаји и васпитање који долазе из породице и окружења наводе читаоца на размишљање о томе како се све то прелама на њихов живот, мада ту треба бити опрезан, јер се не дешава све праволинијски и дидактично. Наиме, и у случају Моцарта и у случају Бетовена, мада на различите начине, уочљиво је једно посебно настојање, метод и дисциплина који су потребни да се обезбеди успех у професоиналном образовању и каснијој каријери, па тиме и у животу ових уметника. Дисциплина и план, који понекад подразумевају и подношење тегоба, данас су често замењени потпуно некритичним уступцима деци, који им касније стварају неупоредиво веће проблеме. Ова књига, посредно, сугерише и *промену неких васпитних постулата* у чему смо ми, изгледа, далеко заостали за савременим развијеним светом. Она, можда, даје и одговор зашто смо овде где јесмо, уместо да смо на много вишем ступњу развоја и цивилизације. Да ли је велики Есхил узалуд, још пре две и по хиљаде година, говорио да се мудрост стиче патњама?

Такође, *ово је књига о љубави*. И Моцарт и Бетовен, додуше, опет на различите начине, су бића љубави. Моцарт воли живот, радост, стварање, све људе. Он свугде

проналази разлог за радост, а игнорише проблеме и тешкоће. Воли лагодан живот, смех и шале, којима често и нехотице вређа, љути и повређује оне око себе, као што ће то бити случај са царицом Маријом Терезијом. Не мари за очева упозорења, жени се женом која га усрећује, и која породици није по вољи, јер верују да је неодговорна као и он и да ће га финансијски упропастити. Бетовен такође воли живот, свет, људе и радост, којој ће подарити најлепшу музичку оду свих времена. У љубави био је несталан и несигуран. Заљубљивао се, патио, бивао остављан, остављао оне које су га воленe, загубио једно тајанствено љубавно писмо под називом *Бесмртној драгој,* око ког се исплела читава мистерија коме је упућено. Али оно што је најбитније, сви ти бурни догађаји у душама уметника утицали су на настанак јединствене музике која је постала наслеђе и баштина читавог човечанства. Ова књига нам на директан и посредан начин говори о томе веома важне ствари. Она својим малим и великим читаоцима објашњава необичност душе уметника и уметности, казује о *посебном заносу,* чежњи и *посебним стањима* у којима се налази онај ко ствара и оном ко ужива у тој благодети која оплемењује људе и живот. То су велика, важна и посебна сазнања која у овој књизи налазимо и баштинимо.

Књига Лудвиг ван Моцарт је у многим својим димензијама и *смешна и шаљива.* Њена шаљивост почиње већ од самог наслова: Лудвиг ван Моцарт. Сви знамо за Волфганга Амадеуса Моцарта и Лудвига ван Бетовена. Лудвиг ван Моцарт је оксиморон и шала – шаљива анкета коју један новинар спроводи на улици када се испоставља да данашњи просечан свет, нажалост, не уочава грешку и није упућен у овакве „нијансе“. Шаљива је и нараторска позадина ове књиге, јер књигу, осим ауторке, обликују и ауторкина учитељица, госпођа Јелена Панајотовић и њена другарица, госпођа Савета, проводећи причу кроз читав низ шаљивих ситуација у којима ће се појавити и млади професоркини ученици, али и читав низ познатих и мање познатих личности које су са овом двојицом генија поделили више или мање важне животне ситуације, или их једноставно коментарисали, као њихови поштоваоци и обожаваоци.

У смислу књижевног поступка, ова књига је једна моћна, велика и маштовита *уметничка игра.* Наизглед безазлено и једноставно, кроз шаљиву новинарску анкету о „Лудвигу ван Моцарту“, разговор двеју музички образованих пријатељица и сведочење низа личности везаних за живот и дело двојице музичких великана, ова књига претвара се у једну сјајну, привидно лаку и пријатну причу и игру, а у ствари на један интелигентан и досетљив начин говори најозбиљнијим и најважнијим стварима живота и стварања. Овакво компоновање књиге сведочи о томе да је Весна Алексић ушла у најфиније тајне и савладала најтеже постулате књижевне технике и књижевног заната. У обликовању слике о двојици музичких генија појавиће се, осим личности које су са њима живеле и утицале на њихову судбину, и они који су дошли много касније и њихово трајање омогућавају на нов начин у новом времену и у новим условима, као што је један бивши ученик учитељице Јелене Панајотовић и његов син, репер који је компоновао реп-песму о Моцарту и његовој опери Чаробна фрула. Истовремено, учитељица Јелена Панајотовић појавиће се као један величанствен педагошки модел и лик који је извршио огромну племениту и едукативну образовну музичку мисију и утицај у својој средини која се осећа и продужава десетинама година после њеног пензионисања. И ова прича у причи је, такође, један посебан и важан квалитет и слој ове књиге коју ауторка колажно обликује кроз наизменично смењивање ауторске нарације, приче главних актера, њихових родитеља, рођака, пријатеља, познаника и поштовалаца. Тако ће се као средство обликовања ове књиге овде појавити искази њихових родитеља, сестара, породичних пријатеља, другова и другарица из детињства, њихових учитеља музике, супруга,

симпатија и девојака, мецена, познатих личности тог времена, слугу, сарадника, кустоса њихових музеја, познатих композитора тог времена, па и писма, међу којима су најпознатија она царице Марије Терезије и самог Бетовена, упућено Бесмртној драгој. Кроз све то, ипак, негде у присенку овог приповедања, осећа се призвук племените ироније која се смешка читаоцу и подсећа га да апсолутне истине не постоје и да увек остаје нешто што још треба истражити и сам мора сазнати.

Ово је књига која подучава о музици, генијима и животу. Избор теме је већ њен први велики квалитет јер животи великана поучавају и подстичу. Кроз узбудљиву и маштовиту причу о животима двојице музичких великана, читалац сазнаје важне истине о лепоти и снази уметности, која оплемењује генерације и генерације, али и о парадоксима који прате овај процес, па и људски живот по себи и за себе. Из ње ћемо научити много о музици, лепоти и грозници стваралаштва као таквима, који су потребни да би се драгоцено благо човечанства појавило и оставило потомству, али и о конкретним чињеницама, највреднијим остварењима, делима и опусима ове двојице генија.

Ова књижевна зиданица је и образац како кроз уметничку игру треба градити дела која ће инспирисати и подстаћи читаоце свих узраста да се поново врате великим темама и правим вредностима. Она, такође, учи да су љубав и радост највреднији и најдрагоценији садржаји и смисао уметности, о чему сведоче остварења као што су Ода радости, Месечева соната, Девета симфонија, Чаробна фрула, Фигарова женидба, Мала ноћна музика и друга. То је, такође, остварење које озбиљно подсећа и упозорава на важност васпитања и образовања уколико желимо здраво, успешно и срећно потомство, друштво и државу, и ову димензију ове књижевне грађевине треба, такође, схватити веома озбиљно.

Надаље, ово је књижевна творевина која кроз једну веома лепу белетристичку игру и маштовит уметнички поступак, феномен детињства доноси на један нов, много промишљенији и одговорнији начин него што то уобичајено чине савремене књиге намењене деци. Ова књига учи нас да децу не треба прецењивати, али нипошто ни потцењивати. Иако деца, Моцарт и Бетовен су већ у том најранијем добу осетили где почивају праве вредности, као и сву дубину и тежину животних тегоба и искушења која ће уследити. Коначно, ова књига се подједнако успешно обраћа и најмлађим и најстаријим слојевима читалаца, омогућавајући међусобно интегративно дејство и обједињујући их у јединствену едукативну и читалачку заједницу, врши међусобни утицај једних на друге.

Ти и многи други квалитети чине да се ова књига може доживети као једно право мало ремек-дело књижевности за децу и одрасле које може представљати образац обједињавања успешности, уметности и корисности. Желећи да укаже на њихову уметничку вештину и корисност, Хораније је таква дела називао онима која „поучавају и веселе“. Ми их само можемо поздравити, а ауторки, још једном, најусрдније честитати.